

Utjecaj SAD-a na rat u Vijetnamu

Koren, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:397203>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-10-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Marija Koren

**UTJECAJ SAD-A NA RAT U
VIJETNAMU**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA POVIJEST

Marija Koren

**UTJECAJ SAD-A NA RAT U
VIJETNAMU**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Vlatka Vukelić

Sumentor: Mijo Beljo mag. educ. hist.

Zagreb, 2020.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DRUŠTVENO-POLITIČKI POLOŽAJ VIJETNAMA OD 1940. DO 1954.	2
2.1. Vlada Ho Chi Minha u Vijetnamu od 1945. i uspostava Demokratske Države Vijetnam	3
2.2. Prvi indokineski rat 1946.-1954. i završetak kolonijalizma u Vijetnamu	4
2.3. Ženevske konvencije 1954. godine i podjela Vijetnama	7
3. POLITIKA SAD-A U HLADNOM RATU	9
4. POČETAK RATA U VIJETNAMU I AMERIČKA VOJSKA U VIJETNAMU	10
5. JOHNSONOVE DRASTIČNE MJERE I BOMBARDIRANJE SJEVERNOG VIJETNAMA ...	13
5.1. Amerikanizacija rata u Vijetnamu od 1965. do 1968.	15
6. ANTIRATNI POKRET I ODJECI RATA U VIJETNAMU U AMERIČKOJ JAVNOSTI	17
6.1. Studentski antiratni pokret i pokret za građanska prava	18
7. NEZADOVOLJSTVO AMERIČKIH VOJNIKA U RATU U VIJETNAMU	21
8. VIJETNAMIZACIJA RATA I POVLAČENJE AMERIČKIH VOJNIH TRUPA	23
9. ZAKLJUČAK	26
10. LITERATURA	27

1. UVOD

Tema ovog završnoga rada je „Utjecaj SAD-a na rat u Vijetnamu“. Rad obuhvaća dvije važne cjeline rata u Vijetnamu. Prvi dio opisuje društveno-politički položaj Vijetnama od razdoblja Drugog svjetskog rata do završetka Prvog Indokineskog rata 1954. godine. U tom razdoblju, Vijetnam je funkcionirao kao kolonija. Od 1940. bio je pod kontrolom Japanaca koji su tamo zadržali svoju vlast do 1945. U međuvremenu, u Vijetnamu se stvarala opozicija prema kolonijalistima koje je predvodio komunistički vođa Ho Chi Minh.

Cilj opozicije bio je izboriti neovisnost i uspostaviti slobodnu državu Vijetnam. Ho Chi Minh pokrenuo je revoluciju u kojoj je ostvario svoj cilj. Godine 1945. dolazi Francuska koja je željela povratiti svoju nekadašnju koloniju Indokinu. Uslijedio je Prvi indokineski rat koji je trajao devet godina. Komunistička vojska pobijedila je Francusku, koja je zatim povukla svoje trupe iz Indokine. Vijetnam je tada podijeljen na dva dijela; Sjeverni i Južni Vijetnam. Uskoro je između dva dijela izbio rat, koji je trajao jedanaest godina.

Drugi dio opisuje tijek rata u Vijetnamu te američku kontrolu u Južnom Vijetnamu. Isto tako, spominje odjek rata u američkoj javnosti i nezadovoljstvo američkih vojnika koji su služili u ratu. Dio započinje opisom hladnoratovskog razdoblja u kojem su se sukobile dvije velesile, SAD i SSSR. Obje su države nastojale proširiti svoju ideologiju i uspostaviti dominaciju u svijetu, pa tako i u Vijetnamu.

SAD nije htjela dopustiti da Vijetnam postane komunistički saveznik pa je odlučila pružiti pomoć nekomunističkoj strani Vijetnama i zaustaviti širenje komunističkog vođe Ho Chi Minha. Američkom angažiranošću, rat u Vijetnamu ubrzo se pretvorio u američki rat. SAD u potpunosti je zavlada i kontrolirala tijekom zbivanja u ratu. Rat je bio brutalan i nehuman sukob u kojem je stradalo mnogo Amerikanaca i Vijetnamaca. Ogorčena zbivanjima u Vijetnamu, američka nacija pokrenula je snažan antiratni pokret protivljenja ratu. Utjecaj Amerikanaca u ratu nije se pokazao učinkovitim. Rat je završio porazom SAD-a i stvaranjem komunističke države Vijetnam.

2. DRUŠTVENO-POLITIČKI POLOŽAJ VIJETNAMA OD 1940. DO 1954.

Jugoistočna azijska država Vijetnam od svog postojanja funkcionira kao kolonija, točnije kao pokazatelj moći i snage te izvor prirodnih resursa mnogo jačih i većih država. Povijest Vijetnama očituje se kroz borbu protiv kineske, francuske i japanske prevlasti uz vrlo kratka razdoblja neovisnosti i mira. Kinesko Carstvo vladalo je nad Vijetnamom više od deset stoljeća sve dok u 19. i ranim godinama 20. stoljeća vlast nisu preuzeli Francuzi. Osvojivši državni teritorij današnjeg Vijetnama, Kambodže i Laosa, Francuska je utemeljila svoju vlast u jugoistočnoj Aziji, nazvavši novoosvojeno područje Indokina.¹

Sve do razdoblja Drugog svjetskog rata, Francuzi su uspješno održavali kontrolu nad kolonijom. Međutim, razvojem događaja, od 1940., kada je Njemačka zauzela Pariz i uspostavila svoju vlast, pa sve do 1945., došlo je do preokreta vlasti nad Vijetnamom. Izgubivši autoritet, Francuska je bila prisiljena surađivati sa Hitlerom i njegovim saveznicima, među kojima je bio i moćan Japan sa osvajačkim interesima za Indokinu i Kinu. S obzirom na japanske interese, 30. kolovoza 1940. potpisan je ugovor *Matsuoka-Henry* između Japanskog carstva i Vichyevske vlade u Francuskoj pod vlašću maršala Phillipe Petaina. Ugovorom je dopušteno japanskim vojnim jedinicama stacioniranje u Francuskoj Indokini, gdje su ostali sve do 1945. godine. Međutim, izgubivši rat, Japanci su morali prihvatiti poraz i povući svoje trupe iz kolonije Indokine.

U međuvremenu, Vijetnam se borio protiv neprijatelja pokušavajući izboriti neovisnost uz pomoć sjevernovijetnamskog komunističkog vođe Ho Chi Minha. Ho Chi Minh je ključna osoba u povijesti Vijetnama; otac modernog Vijetnama. Djelovao je u Vijetnamu od 1940. sa ciljem oslobađanja domovine od kolonista te uspostavljanja neovisnosti. Njegova je zamisao privlačila brojne sunarodnjake koji su za željenu slobodu, mir i neovisnost bili spremni na borbu protiv tadašnjih kolonista; Japanaca i Francuza. 1941. godine Ho Chi Minh osnovao je Ligu za neovisnost Vijetnama, poznatu pod nazivom Vietminh. Nakon 1945. kada je završena kolonijalna uprava Japana, Ho Chi Minh, poznat po nazivu Viet Minh, pokrenuo je revolucionarni pokret kako bi zadobio potpunu kontrolu nad Vijetnamom.²

¹ *The Vietnam War: The Definitive Illustrated History*, DK Publishing, 12.

² HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 5.

2.1. Vlada Ho Chi Minha u Vijetnamu od 1945. i uspostava Demokratske Države Vijetnam

Rezultat pokrenute revolucije Viet Minha pokazao se vrlo uspješnim potezom. 2. rujna 1945. godine, na trgu Ba Dinh u gradu Hanoi, Ho Chi Minh službeno je proglasio Vijetnam neovisnom državom.³ Zahvaljujući upornosti vijetnamskih boraca te ograničenoj količini francuskih kolonista nakon Drugog svjetskog rata, uspostavljena je država Demokratska Republika Vijetnam, čije je središte bio sjeverni grad Hanoi.⁴ Glavno pitanje o kojem se raspravljalo nakon osnutka nove države je glavna motivacija Ho Chi Minha u ostvarivanju neovisnosti svoje domovine. Postoje dvije glavne polemike što se tiče toga pitanja; prva tvrdi da je glavni razlog Minhove revolucije bio osnutak države sa komunističkim režimom, dok druga ističe da su nacionalnost i sloboda bili temeljne smjernice revolucionarnog pokreta. Nakon Prvog svjetskog rata, Ho Chi Minh provodio je svoju mladost u inozemstvu kao politički i revolucionarni aktivist. Osnutkom Sovjetskog Saveza, saznao je za marksističku ideologiju. Prilikom posjeta novoj komunističkoj državi, prepoznao je problem vijetnamske neovisnosti iz perspektive marksističkog revolucionarnog svijeta. Od toga trenutka, podržavao je komunističku Kominternu, zalagao neovisnost svoje domovine i osnutak nove države sa komunističkim načelima. Godine 1940. vratio se u Vijetnam kako bi postigao oslobođenje tadašnje francuske kolonije.⁵ Nikada neće biti otkriveno kojim su se ciljem Ho Chi Minh i komunistička partija vodili u revoluciji. Može se pretpostaviti da su i nacionalizam i komunizam podjednako imali utjecaja i odlučujuću ulogu u revoluciji, te isto tako u kasnijem ratu u Vijetnamu.

Prilikom proglašenja Demokratske Republike Vijetnam, Ho Chi Minh je kao novi predsjednik države, održao značajan govor pozivajući se na *Deklaraciju neovisnosti Sjedinjenih Američkih Država* sastavljenu 1776. i *Deklaraciju o pravima čovjeka i građanina* iz razdoblja francuske revolucije 1789. godine.⁶ U svom je govoru istaknuo jednakost svih ljudi, prava i zakone svakog građanina utemeljene spomenutim deklaracijama te naglasio nepoštovanje istih od strane francuskih vlasti na području regije Indokine. Prema *Deklaraciji o pravima čovjeka i građanina*, kako je naglasio Minh, svi su ljudi rođeni slobodni, sa jednakim pravima te zauvijek moraju ostati slobodni i sa jednakim pravima. Slično tvrdi i *Deklaracija*

³ *The Vietnam War: The Definitive Illustrated History*, DK Publishing, 23.

⁴ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 6.

⁵ *The Vietnam War: The Definitive Illustrated History*, DK Publishing, 20.

⁶ HILLSTROM, *Vietnam war. Primary Sources*, 6.

neovisnosti iz 1776. u kojoj je napisano da su svi ljudi na svijetu jednaki po rođenju; svi ljudi imaju pravo na život, sreću i slobodu. Francuska je dolaskom na prostor Indokine prekršila ta temeljna ljudska prava. Kako je Ho Chi Minh rekao u govoru:

„Više od osamdeset godina, francuski imperijalisti, zlostavljajući standard slobode, jednakosti i bratstva, oštetili su našu Domovinu i tlačili naše građane. Ponašali su se suprotno idealima humanosti i pravde.“⁷

Osim toga, lišili su stanovnike Vijetnama demokratske slobode, uništili sela, razorili polja, rudnike i šume. Unatoč prijetnjama i razaranjima neprijatelja, Vijetnam i njegovi stanovnici izborili su slobodu. Ho Chi Minh smatrao je da ljudi koji su se godinama opirali represiji kolonista i borili se protiv fašista u Drugom svjetskom ratu, zaslužuju slobodu i neovisnost.⁸ Postavši legitimni predsjednik nove države, Ho Chi Minh vidio je saveznika u Sjedinjenim Američkim Državama s obzirom na njihovu prijašnju zajedničku suradnju u borbi protiv Japana.⁹ Kako bi ih privukao na svoju stranu i dobio njihovo odobrenje neovisne države, *Deklaraciju neovisnosti Demokratske Republike Vijetnam* oblikovao je po uzoru na američku, ne spominjajući komunizam ili socijalističku revoluciju.¹⁰

Iako Amerikanci nisu podržavali kolonijalizam, odlučno su stali na stranu Francuza zajedno sa Britancima koji su smatrali da je njihova dužnost podržavati francuske interese u Indokini. Zapadne Sile, pa tako i Francuska, odbile su priznati novonastalo državno uređenje Demokratske Republike Vijetnam. 1945. godine Francuska se vratila sa vojnim trupama na područje Indokine i zahtijevala obnovu svoje kolonije. Uslijedio je Prvi indokineski rat, rat između Francuza i Vijetnamaca za prevlast nad jugoistočnim teritorijem.

2.2. Prvi indokineski rat 1946.-1954. i završetak kolonijalizma u Vijetnamu

Cilj Francuza bio je obnoviti svoju koloniju i ponovno uspostaviti vlast. Vjerovali su da je Indokina ključ povratka moći i postratne ekonomske obnove Francuske.¹¹ Povratkom u Indokinu 1945. francuska administracija i vojska, zahvaljujući brojnijoj vojsci i snažnijem oružju, povratile su kontrolu nad nekoliko ključnih gradova, među kojima je i središte južnog dijela, Saigon. Ho Chi Minh imao je kontrolu nad sjevernim i središnjim vijetnamskim selima,

⁷ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 6.

⁸ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 6.

⁹ SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 394.

¹⁰ *The Vietnam War: The Definitive Illustrated History*, DK Publishing, 23.

¹¹ ENCYCLOPEDIA, *The Indochina war (1946-54)*, <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/indochina-war-1946-54>.

odakle je kasnije provodio operacije gerilskog načina ratovanja. Zbog nedostatka međunarodne podrške, Minhova vlada bila je prisiljena pregovarati sa Francuskom. Francuzi su predstavili Ho Chi Minhu prijedlog samostalne uprave, no samo unutar Francuske Federacije Indokine.¹² U srpnju 1946. godine, Ho Chi Minh prisustvovao je konferenciji u Fontainebleau u Parizu nastojeći postići dogovor. Vratio se u Vijetnam bez zadovoljavajućeg dogovora, što je povećalo napetosti između dviju suprotnih strana.

Rezultat neuspješnih pregovora bio je Prvi indokineski rat koji se odvijao sljedećih devet godina. U studenom 1946. započeli su prvi otvoreni sukobi, koji su eskalirali 19. prosinca napadom Vietminha na francuske trupe u glavnom središtu Demokratske Republike Vijetnam, Hanoiu.¹³ Porazom u Hanoiu, Viet Minh se zajedno sa svojim trupama povukao na sela i provodio gerilski način ratovanja. Tokom rata obje su strane imale vanjsku pomoć. Komunističke zemlje Kina, Jugoslavija i Sovjetski Savez podupirale su Demokratsku Republiku Vijetnam, dok su demokratske države Velika Britanija i SAD podržavale novostvorenu Državu Vijetnam pod vlašću Bao Daia.¹⁴ Bao Dai prijašnji je vladar Vijetnama koji je 1945. proglasio Vijetnam nezavisnom nacijom pod japanskim protektoratom. Zbog toga nije bio omiljen među Vietminhom i Ho Chi Minhom. Nakon što se pri završetku Drugog svjetskog rata Japan predao, Bao Dai uklonjen je u revoluciji, sve dok ga Francuzi nisu vratili na prijestolje osnutkom Države Vijetnam 1949. godine. Francuska je vlada formirala Državu Vijetnam kako bi smanjila popularnost Ho Chi Minha i imala uporište preko kojeg će vršiti utjecaj na tijek zbivanja.

Glavni izvor financijske i vojne pomoći Francuskoj u Indokineskom ratu bile su Sjedinjene Američke Države, koje su financirale 80% francuskih ratnih operacija.¹⁵ Ključan faktor u velikodušnoj pomoći SAD-a Francuzima bio je strah od širenja komunizma na Dalekom Istoku. S obzirom na poslijeratnu svjetsku situaciju i pojačano širenje utjecaja Sovjetskog saveza i komunističke ideologije, SAD je željela spriječiti da Vijetnam postane još jedan sovjetski saveznik. Najvažnija podrška Viet Minhu bila je komunistička Kina. Komunistički vođa Mao Zedong je 1949. preuzeo kontrolu u zemlji i stvorio Narodnu Republiku Kinu. Zagovarajući društveno-političko uređenje Vijetnama pod Viet Minhom, Mao Zedong pomagao je proširiti

¹² *The Vietnam War: The Definitive Illustrated History*, DK Publishing, 23.

¹³ *The Vietnam War: The Definitive illustrated history*, DK Publishing, 23.

¹⁴ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary sources*, xiv.

¹⁵ ENCYCLOPEDIA, *The Indochina war (1946-54)*, <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/indochina-war-1946-54>.

vijetnamske vojne jedinice. Uz kinesko oružje i opremu, vijetnamske gerilske trupe postale su opasna prijetnja Francuzima.

Francuske snage uvelike su podcijenile snagu i popularnost svojih neprijatelja. Iako su se profesionalni francuski vojnici odlučno borili, gerilci su kroz razdoblje rata širili svoje postrojbe koje se nije moglo lako zaustaviti. Ho Chi Minh proširio je svoj utjecaj na jug i zadobio veliku podršku vijetnamskog naroda u protjerivanju kolonijalista. Do 1953. godine Francuzi su počeli shvaćati da će biti poraženi u ratu. Odlučujuća bitka koja je dovela rat kraju i završila kolonijalno razdoblje Francuza u Indokini, dogodila se 1954. kod grada Dien Bien Phu. Shvaćajući da ne može pobijediti Indokineski rat, Francuska je počela tražiti častan način odlaska iz Vijetnama. Nakon što je 1953. godine Ho Chi Minh proveo invaziju na Laos, čija je vlada bila pod kontrolom Francuza, Francuzi su odlučili djelovati i osvetiti se Vijetnamcima. U ovom je činu glavni faktor bio francuski general Henri Navarre. On je zapovjedio uspostavu baze unutar Ho Chi Minhova teritorija, u Dien Bien Phu, u blizini granice sa Laosom.¹⁶ Glavni cilj generala Navarrea bio je onesposobiti opskrbu Vietminha komunističkim jedinicama u Laosu.

Napad je započeo 20. studenog kada su tri francuska padobrana slijetjela na Dien Bien Phu i zauzela kontrolu nad područjem. Viet Minh odmah je reagirao na napad i poslao trupe na Dien Bien Phu. Francuzi, umjesto da se povuku, poslali su veći broj trupa u protunapad sa vrlo siromašnom opskrbom. Borba je trajala osam tjedana. U tom razdoblju gerilska vojska i Viet Minh bili su uspješni u sprječavanju francuskog uništavanja područja, dok su Francuzi postali očajni. Francuska vlada tražila je pomoć SAD-a. Plan je bio poslati 60 američkih B-29 bombaša koji bi napali središta Viet Minhovih operacija, a čak se i spominjalo korištenje atomske borbe.¹⁷ Međutim, tadašnji američki predsjednik Dwight D. Eisenhower odbio je pružati pomoć. Bez vanjske pomoći, Francuzi nisu mogli nastaviti rat. 7. svibnja 1954. godine, rat je završio porazom francuskih vojnih jedinica. U ratu kod Dien Bien Phu ubijeno je 2 000 francuskih vojnika, 6 000 je ranjeno a 10 000 ih je zarobljeno. Usporedno s time, 8 000 Viet Minhovih vojnika je poginulo u borbi, dok je 15 000 teško ranjeno.¹⁸ Hrabrom borbom i ujedinjenim ciljem protiv kolonijalista, Viet Minh oslabio je neprijatelje i natjerao ih na

¹⁶ *The Vietnam War: The Definitive Illustrated History*, DK Publishing, 30-31.

¹⁷ *The Vietnam War: The Definitive Illustrated History*, DK Publishing, 30-31.

¹⁸ ENCYCLOPEDIA, *The Indochina war (1946-54)*, <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/indochina-war-1946-54>.

povlačenje iz Vijetnama. Borba kod Dien Bien Phu jedna je od značajnih bitaka koja je pokazala jačinu i upornost Vietminha.

2.3. Ženevske konvencije 1954. godine i podjela Vijetnama

Ženevske konvencije organizirane su na inicijativu predstavnika Sovjetskog Saveza, Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država i Francuske kako bi se donijeli mirovni ugovori za područje Koreje i Indokine, čija su pitanja konačnog društveno-političkog uređenja ostala neriješena. Konvencije su započele u travnju 1954. u Ženevi, kada je Indokina još uvijek bila u ratu sa Francuzima, tako da se njezino pitanje trebalo hitno riješiti. Francuska je već tada trpjela velike poraze od Vijetnamaca i bila je spremna na pregovore te potpisivanje mirovnog ugovora. S druge strane, Viet Minh također je trebao postizanje nagodbe sa protivnicima. Vanjski saveznici Vijetnama strahovali su od moguće američke intervencije u Indokini koja bi uvelike ojačala francusku vojsku i produžila rat. Isto tako, Sovjetski Savez i Narodna Republika Kina željeli su ublažiti neprijateljsko raspoloženje sa Zapadom i tražili su od Ho Chi Minha postizanje kompromisa sa Francuzima.¹⁹

Mirovni sporazum donesen je razgovorom francuskog predstavnika Pierrea Mendesa-Francea i Vietminhova predstavnika Pham Van Donga. Konačno rješenje odlučeno je 21. srpnja 1954. godine. Ženevske konvencije odredile su podjelu Vijetnama na dva dijela, Sjeverni i Južni. Granica dvaju dijela bila je 17. paralela, koja je odvojila Viet Minhove postrojbe na Sjeveru i francuske jedinice na Jugu. Francuzima je bilo naređeno povlačenje svih vojnih trupa i administracije iz Vijetnama. Konvencije su nalagale da 17. paralela bude samo privremena granica te da se 1956. održe slobodni nacionalni izbori sa ciljem ponovnog ujedinjenja Vijetnama i uspostave jedinstvene vlade.²⁰

Na taj su se način francuske jedinice do 1956. potpuno povukle iz Vijetnama, a na prostoru nekadašnje jedinstvene kolonije postojale su dvije države; Ho Chi Minhova Demokratska Republika Vijetnam sa središtem u Hanoiu i Država Vijetnam pod vlašću Bao Daia sa sjedištem u Saigonu. Nakon Ženevskih konvencija, milijuni Vijetnamaca preselili su se sa Sjevera na Jug, ponajviše katolici koji su se bojali komunističkog režima. Oko 90 000 ljudi preselilo se u suprotnom smjeru, na Sjever, od kojih su veliki broj bili gerilci koji su se borili za Viet Minha na Jugu od 1946. do 1954. godine.²¹

¹⁹ *The Vietnam War: The Definitive Illustrated History*, DK Publishing, 35.

²⁰ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary sources*, 9.

²¹ *The Vietnam War: The Definitive Illustrated History*, DK Publishing, 39.

1955. godine dotadašnji premijer Juga, Ngo Dinh Diem, pobijedio je Bao Daia na referendumu te proglasio novu Republiku Vijetnam. Novi je predsjednik u potpunosti odgovarao SAD-u, vidjevši u njemu sposobnog i vjernog provoditelja američkih interesa na području Indokine. Iako su Ženevske konvencije predviđale izbore 1956., Republika Vijetnam nije ih namjeravala provesti, što je bilo u skladu sa namjerama njihovih novih saveznika. Ngo Dinh Diem odbio je provesti izbore zbog straha da će izgubiti od komunističkog vođe Ho Chi Minha te da će Vijetnam u potpunosti postati komunistička zemlja.²² SAD posebice nije htjela to dopustiti zato što bi to narušilo njezin položaj i promijenilo odnos snaga u svijetu. Sam tadašnji predsjednik Eisenhower istaknuo je da je „nekomunistički Vijetnam vitalan za američku sigurnost.“²³ Iz tog razloga, SAD su postale izvor financijske i vojne pomoći Diemovoj vladi na Jugu i na taj način zamijenile Francusku na dotadašnjem mjestu. Ho Chi Minh i sjevernovijetnamski komunisti od početka su držali Amerikance kao neprijatelje koji se nezakonito miješaju u unutarnje poslove njihove domovine.

Zajedno sa Ho Chi Minhom, postojali su stanovnici Juga koji su također vidjeli Amerikance kao prijetnju i nisu željeli dopustiti da još jedna država, u ovom slučaju Sjedinjene Američke Države, budu faktor koji će Vijetnam lišiti slobode i pretvoriti natrag u koloniju. Komunisti Juga ubrzo su se ujedinili u borbi protiv Diema i zalagali održavanje nacionalnih izbora. Zajednicu koju su stvorili, Diem je nazvao Viet Kong.²⁴ Viet Kong najviše je djelovao u selima Sjevernog Vijetnama gdje je stekao mnogo podupiratelja u svom cilju. Koristeći razne metode propagande i manipulacije, Viet Kong uvjerio je seljake da stanu na njihovu stranu. Uvjerili su ih da je Diem marioneta SAD-a koji provodi njihove interese u jugoistočnoj Aziji, a Ho Chi Minh spasitelj koji će osigurati slobodu i neovisnost.²⁵ U više slučajeva, koristili su nasilje u metodama uvjeravanja. Svakodnevno su ubijali, mučili i plašili seljake kako bi ih na taj način uvjerili da je pravi neprijatelj u ratu Južni Vijetnam. S druge strane, na Jugu je osnovana Vojska Republike Južni Vijetnam koja je počela surađivati sa američkim savjetnicima, nastojeći poraziti komunistički Viet Kong. Ono što je uskoro uslijedilo bio je rat između demokratski i komunistički nastrojenih dijelova država koji će odrediti budućnost državnog uređenja Vijetnama.

²² HILLSTROM, *Vietnam war: Primary sources*, 9.

²³ SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 395.

²⁴ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 10.

²⁵ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary sources*, 134.

3. POLITIKA SAD-A U HLADNOM RATU

Završetak Drugog svjetskog rata prouzročio je promjene međunarodnog državnog poretka te stvorio preraspodjelu moći u svijetu. Svijet su sada kontrolirale dvije velesile suprotnih ideologija; Sjedinjene Američke Države i Sovjetski Savez. Politički i ekonomski stabilne, dvije su zemlje nastojale postići potpunu svjetsku dominaciju, kontrolu i prevlast u svim sferama života. Zbog toga, došlo je do sukoba koji se pretvorio u Hladni rat. Hladni rat definira se kao napet sukob između dvije različite političke i ekonomske filozofije koji je trajao 46 godina.²⁶ Ubrzo je prerastao u masovni oružani sukob zapadnih sila predvođenih SAD-om i istočnih sila vođenih SSSR-om. Konstantna napetost, održavanje straha te utrka u naoružanju i osvajanju zemalja, primarna su obilježja hladnoratovskog razdoblja. Njihove namjere širenja kapitalizma i komunizma kao osnove političko-društvenog uređenja obuhvatile su gotovo cijeli svijet, pa tako i Vijetnam.

SAD je smatrala da SSSR, zajedno sa svojom komunističkom filozofijom, predstavlja veliku opasnost za njih i sve zapadne saveznike. U razdoblju Hladnog rata, SSSR je pridonio osnivanju mnogih komunističkih vlada u istočnoeuropskim zemljama i uvelike proširio svoj utjecaj. Postao je moćan konkurent SAD-u, zahvaljujući većem broju komunističkih partija, nestabilnošću svjetskog postratnog sustava i želje mnogih država za reformacijom. Upravo zbog toga, tadašnji američki predsjednik Harry S. Truman donio je 1947. doktrinu prema kojoj je SAD-u dopušteno intervenirati i pomoći svakoj zemlji kojoj prijete komunistički režim.²⁷ Ta doktrina bila je opravdanje SAD-u za pružanje financijske i vojne podrške Vijetnamu, gdje je postojala potencijalna komunistička prijetnja. Također, kod SAD-a postojao je strah da se ne dogodi ono što je nazvano „Domino teorijom“. Prema toj teoriji, ako jedna zemlja padne, ostale će zemlje pasti za njom.²⁸ Domino teorija je do 1950-tih godina postala ključan faktor u vanjskoj politici SAD-a. Predsjednik Eisenhower bio je uvjeren da će padom Vijetnama pasti Burma, Tajland i Indonezija. Kako bi to spriječio, dodijelio je Vijetnamu gospodarsku i vojnu pomoć i podržao odgađanje izbora 1956.²⁹ Sjedinjene Američke Države angažirale su se u Indokini i vršile utjecaj na tijek zbivanja kako bi spriječile komunističku ekspanziju i pad Vijetnama pod komunistički režim. Ho Chi Minh tvrdio je da je primarni cilj Amerikanaca u

²⁶ ENCYCLOPEDIA, *The Indochina war (1946-54)*, <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/indochina-war-1946-54>

²⁷ ENCYCLOPEDIA, *The Indochina war (1946-54)*, <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/indochina-war-1946-54>

²⁸ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary sources*, xxvi.

²⁹ *Američka povijest: Kratki prikaz*, Informativna agencija SAD, 311.

ratu u Vijetnamu zavladatai Vijetnamcima protiv njihove volje i pretvoriti Vijetnam u novu koloniju.³⁰

4. POČETAK RATA U VIJETNAMU I AMERIČKA VOJSKA U VIJETNAMU

Rat u Vijetnamu, poznati kao Drugi Indokineski rat, započeo je 1964. godine kao oružani sukob između Sjevernog, komunističkog dijela Vijetnama i Južnog dijela potpomognutog od strane SAD-a. Trajao je do 1973. dok se američke vojne snage nisu povukle iz jugoistočne Azije. U širem smislu, rat obuhvaća razdoblje od 1946. do 1975. godine, uključujući konflikt Sjevernih Vijetnamaca sa Francuzima od 1946. do 1954. godine, bitku protiv SAD-a od 1964. do 1973. te nakraju protiv Južnog Vijetnama od 1960. do 1975. godine.

Za američko vodstvo, rat u Vijetnamu bio je jedan od najvećih povijesnih pogrešaka. Naglašava se da je to najbrutalniji sukob od njihova građanskoga rata u 19. stoljeću, uzimajući u obzir broj žrtava stradalih u ratu. Procjenjuje se da je u razdoblju od 1964. do 1973. godine poginulo 60 000 Amerikanaca i 3 milijuna Vijetnamaca.³¹ Jedan je od najnepopularnijih ratova s obzirom na to kakav je odjek kasnije izazvao u američkoj javnosti, uzrokujući snažan antiratni pokret. U ovom ratu veliku ulogu ima Martin Luther King, Jr. jedan od najvećih kritičara američkih vojnih akcija u Vijetnamu, koji je smatrao da se resursi i novci koje američko vodstvo troši na rat u Vijetnamu mogu iskoristiti za smanjenje siromaštva i pomoć diskriminaciji koja je dominirala u američkom društvu.³² Osim toga, krivio ih je za kršenje ljudske slobode i jednakosti.

Do 1960. godine, situacija u Vijetnamu još uvijek nije bila toliko žestoka. No, kada su pobunjenici Južnog Vijetnama uz potporu Sjeverne vlade organizirali Nacionalni oslobodilački pokret u sklopu Viet Konga, stvari su se zakomplicirale. Nacionalna oslobodilačka fronta postala je produžena ruka Viet Konga. Započele su jake oružane ofenzive južnovijetnamskih komunista i Viet Konga protiv Vojske Republike Južni Vijetnam i njihovih američkih pomagača. SAD, odnosno novi američki predsjednik John F. Kennedy, hitno je povećao američku vojnu prisutnost, a 1961. poslao je prve američke savjetnike i postrojbu specijalnih snaga vojske, poznatih kao „Zelene beretke“.³³ Nakon što je pretrpio poraz u Zaljevu svinja i

³⁰ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary sources*, 12.

³¹ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 21.

³² HILLSTROM, *Vietnam war: Primary sources*, 22.

³³ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 11.

sramotan sastanak sa Hruščovom u Beču, predsjednik Kennedy nije želio dopustiti još jedan poraz Amerike u hladnom ratu. Za vrijeme njegove vlasti, američke su se vojne snage počele direktno uplitati u sukob između Sjevernog i Južnog Vijetnama. Do 1963. u Vijetnamu je djelovalo 17 000 američkih savjetnika.³⁴ Do kraja iste godine, u Vijetnam su stigle zračne snage američkog ratnog zrakoplovstva kojima je zadatak bio pružiti pomoć južnovijetnamskim snagama.³⁵ Važno je istaknuti da je predsjednik Kennedy za vrijeme svoje službe bio uvjeren kako ne proširuje već uvelike ograničava upotrebu američke moći na Jugu Vijetnama. Takvo se uvjerenje vidi na primjeru kada je zapovjednik američkog savjetodavnog i pomoćnog tima, Paul D. Harkins, zahtijevao neograničeno korištenje napalma i uklanjanje usjeva, no predsjednik se tome protivio smatrajući napalm nehumanim oružjem. Nakon dovoljno uvjeravanja, Kennedy je pristao na korištenje napalma, ali samo na područjima gdje nema populacije, dok se uklanjanje usjeva moglo primjenjivati samo na komunikacijskim linijama.³⁶

Osim predsjednika, potpredsjednik Lyndon Johnson bio je vrlo predan ratu u Vijetnamu i stanju američkih vojnih jedinica, čak više nego sam Kennedy. Prilikom posjeta Vijetnamu i susreta sa Ngo Dinh Diemom, Johnson ga je okarakterizirao kao „Winston Churchill jugoistočne Azije“, izražavajući velike simpatije prema njemu.³⁷ U svom izvještaju, Johnson je obavijestio predsjednika riječima:

„Bitka protiv komunizma u jugoistočnoj Aziji mora biti ujedinjena snagom i odlučnošću da bi se uspjeh tamo postigao. Vijetnam može biti spašen ako djelujemo brzo i mudro... Najvažnija stvar je maštovito, kreativno američko upravljanje našim programom vojne pomoći.“³⁸

Unatoč vojnom pojačanju i antigerilskom treniranju vojnika uvedenom u SAD-u 1961. godine, južnovijetnamska vojska nije imala značajnih napredaka. Osim toga, ispostavilo se da Ngo Dinh Diem nije toliko uspješan vladar kakvim su ga Amerikanci u početku smatrali. Njegova vlada nije bila sposobna provesti demokratske reforme, ograničiti društvene probleme ili zalagati sigurnost stanovnika Južnog Vijetnama.³⁹ Umjesto toga, Diem je postavio svoje članove obitelji na visoke položaje te osigurao podršku katolika i bogatih Vijetnamaca kako bi zadržao svoju moć u Republici Vijetnam. S vremenom, korupcija je zavládala u svakom

³⁴ STOESSINGER, *Why nations go to war*, 94.

³⁵ SELLERS, MAY, MCMILLEN, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, 395.

³⁶ STOESSINGER, *Why nations go to war*, 97.

³⁷ STOESSINGER, *Why nations go to war*, 95.

³⁸ STOESSINGER, *Why nations go to war*, 95.

³⁹ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 44.

području Diemove vlasti, posebice u vojsci.⁴⁰ Vojnici južnovijetnamske republikanske vojske više su bili posvećeni svom vladaru nego cilju rata u Vijetnamu, odnosno uništenju komunističkih gerila Viet Konga. Viet Kong bio je odlučan u rušenju vlasti Južnog Vijetnama i protjerivanja Amerikanaca u tolikoj mjeri da su smatrali kako im je dužnost umrijeti za svoju domovinu. To je bila glavna razlika Sjevernjačkih i Južnjačkih vojnika. S vremenom, Viet Kong dobivao je sve više pristaša koji nisu željeli Diema i Amerikance u svojoj zemlji. Nezadovoljstvo stanovnika Diemovom vlašću populariziralo se. SAD je neuspješno pokušavala uvjeriti Diema da promjeni stajalište i krene zalagati seljake, radničku klasu i budiste, koji su činili većinu populacije u Južnom Vijetnamu. Kennedy je 1963. godine izrazio veliko nezadovoljstvo sa Diemovom vladom. Istaknuo je stav da se Diemova vlast u zadnja dva mjeseca otuđila od svojih stanovnika, a ako u potpunosti izgubi podršku i povjerenje svojih građana, neće pobijediti rat.⁴¹ Iste godine, grupa južnovijetnamskih vojskovođa, izvršila je atentat na Diema i zbacila njegovu vlast. Tri tjedna kasnije, dogodilo se ubojstvo američkog predsjednika John. F. Kennedyja prilikom njegova posjeta Dallasu. Kennedyjevu smrt, Johnson je opisao kao „kaznu za atentat na Diema“, zato što nisu spriječili njegov atentat za koji su očito znali da će se dogoditi.⁴²

Nova vlast u Saigonu trebala je stabilizirati stanje u zemlji i privući stanovnike na svoju stranu. Međutim, od 1963. do 1967. uslijedile su uzastopne promjene južnovijetnamskih vlada koje su se borile za kontrolu nacije.⁴³ Tijekom tog razdoblja, američka se angažiranost u ratu drastično povećala. Ako je željela spriječiti pobjedu komunista, SAD je morala preuzeti kontrolu u Južnom Vijetnamu. Bez američke intervencije, financijske i vojne pomoći, Južni Vijetnam pao bi u ruke Ho Chi Minha. Iako je stabilizirala odnose vlada u državi i uzrokovala provođenje demokratskih reformi, nezadovoljstvo SAD-ovom prisutnošću uskoro se pojavilo među stanovnicima i službenicima Južnog Vijetnama.

⁴⁰ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 45.

⁴¹ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 45.

⁴² STOESSINGER, *Why Nations Go To War*, 98.

⁴³ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 46.

5. JOHNSONOVE DRASTIČNE MJERE I BOMBARDIRANJE SJEVERNOG VIJETNAMA

Zauzevši vlast nakon atentata na Kennedyja 22. studenog 1963., Lyndon Johnson je službeno započeo rat u Vijetnamu, odlučivši ga učiniti vlastitim. Do njegova mandata, SAD-ovi vojnici djelovali su kao vojni savjetnici južnovijetnamskim snagama. Odlučnošću i drastičnim vojnim mjerama, Johnson je pokrenuo aktivno vojno djelovanje na području Južnog Vijetnama.⁴⁴ Nakon što su snage Sjevernog Vijetnama napale američke razarače *C. Turner Joy* i *Maddox* u zaljevu Tonkin, Johnson je postao odlučan u namjeri da zaustavi komunistički napredak u Južnom Vijetnamu. 7. kolovoza 1964. predstavio je Kongresu *Tonkinšku Rezoluciju*. Prema Rezoluciji, Johnsonu je bilo dopušteno poduzimanje svih potrebnih mjera kako bi se osvetio za napad u Tonkinškom zaljevu, spriječio vojne napade na američke snage u Južnom Vijetnamu i ograničio daljnje oružane sukobe.⁴⁵ Prihvaćena od Kongresa, svrha Rezolucije bila je zagovarati međunarodni mir i podržavati obranu američkih mornaričkih brodova u međunarodnim vodama. Ipak, postoje tajnovitosti u vezi *Tonkinške Rezolucije* koje su kasnije otkrivene. Ispostavilo se da je Rezolucija bila formulirana čak šest mjeseci prije nego se dogodio napad komunističkih jedinica u Tonkinškom zaljevu te da su za sam napad krive američke snage koje su izazvale napad surađujući sa južnovijetnamskom vojskom u prikrivenim vojnim napadima protiv Sjevera.⁴⁶ Prema Stoessingeru, postoji još jedna teorija. On tvrdi da se napad sjevernovijetnamskih PT brodova na američke razarače nije dogodio već da je predsjednik Johnson priču izmislio kako bi dobio dopuštenje Kongresa za povećanje broja američkih vojnih trupa i bombardiranje Sjevernog Vijetnama, no ta se teorija ne može dokazati.⁴⁷

O bombardiranju Sjevernog Vijetnama govorilo se kao najučinkovitijem načinu pobjede u ratu. Bombardiranje bi zaustavilo otpor komunističkih protivnika, pokazalo američku odlučnost odnošenja pobjede i zastrašilo Kinu u pokušaju širenja vlasti na Južni Vijetnam i susjedne države. Osvetnički napad Amerikanaca nakon bitke u Tonkinškom zaljevu dogodio se 4. kolovoza 1964. godine. Američki bombaši pogodili su skladište nafte u gradu Vinhu i uništili

⁴⁴ ENCYCLOPEDIA, *The American Antiwar Movement*, <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/american-antiwar-movement>

⁴⁵ *Američka povijest: Kratki prikaz*, Informativna agencija SAD, 311.

⁴⁶ ENCYCLOPEDIA, *Tonkin Gulf Resolution*, <https://www.encyclopedia.com/history/united-states-and-canada/us-history/tonkin-gulf-resolution>

⁴⁷ STOEßINGER, *Why Nations Go To War*, 101.

25 PT brodova sjevernovijetnamske vojske.⁴⁸ Bombardiranje Sjevernog Vijetnama, započeto 1964., nastavilo se kroz sljedeće tri godine. Johnson i njegovi bliski suradnici učinili su bombardiranje nužnim oružjem za poraz komunističkih protivnika na Sjeveru. Međutim, ono nije postizalo željeni efekt.

Službeno proglašenje rata u Vijetnamu nikada nije objavljeno. Prema odluci američkog vodstva, *Rezolucija Tonkinškog zaljeva* određena je dokumentom koji proglašava početak rata u Vijetnamu.⁴⁹ 7. veljače 1965. godine kada su snage Viet Konga napale američku zračnu bazu u Pleiku, Johnson je, zahvaljujući Rezoluciji, neometano i legitimno poslao američke trupe u Vijetnam i ojačao južnovijetnamsku vojsku. U ožujku 1965. autorizirao je masovne borbene trupe na odlazak u rat. U toj godini broj američkih vojnika porastao je s 25 000 na 184 000.⁵⁰ Već 1965. godine javile su se sumnje američke administracije da se rat u Vijetnamu neće lako dobiti. Odobreno je provođenje bombaške operacije *Rolling Thunder* i ostalih Johnsonovih planova pripremljenih za akciju od 1964. godine. Plan je bio do 1966. povećati broj vojnih jedinica s 184 000 na 400 000, a godinu kasnije na 600 000 vojnika.⁵¹ Robert McNamara, ministar obrane SAD-a od 1961. do 1968. godine, smatrao je da će rat u Vijetnamu kratko trajati, vjerujući u skorašnje pregovore sa Vijetnamom. Ostali savjetnici predsjednika Johnsona dijelili su McNamarovo mišljenje. U brizi za američku vojsku u Vijetnamu, McNamara i ostali savjetnici pisali su Predsjedniku da je poraz u Vijetnamu neizbježan osim ako SAD počne koristiti vojnu silu odlučno ili „rasporedi sve resurse na tragu pregovora“.⁵² Međutim, Johnson nije želio pristati na kompromis, već je krenuo s provođenjem svojih planova.

McNamara je zbog svoje uloge u ratu dobio je naziv „arhitekt Vijetnama“. Mnogi su tvrdili da je rat u Vijetnamu McNamarin rat, što je on sa radošću prihvatio i potvrdio.⁵³ Početkom rata, McNamara je bio vrlo optimističan. Zagovarao je rat govoreći da će se američke snage boriti u Vijetnamu do završetka. Zagovarao je povećanje američkih trupa i bombaške operacije, iako je kasnije smatrao da samo bombardiranje Sjevernog Vijetnama neće natjerati Ho Chi Minha na povlačenje, već će ga samo ohrabriti. Do 1966. više nije vjerovao u pobjedu Amerikanaca. Gledajući neuspjeh američkih boraca, gubitak novaca i stvaranje deficita u SAD-u, a s druge

⁴⁸ STOESSINGER, *Why Nations Go To War*, 101.

⁴⁹ ENCYCLOPEDIA, *Tonkin Gulf Resolution*, <https://www.encyclopedia.com/history/united-states-and-canada/us-history/tonkin-gulf-resolution>

⁵⁰ ENCYCLOPEDIA, *Tonkin Gulf Resolution*, <https://www.encyclopedia.com/history/united-states-and-canada/us-history/tonkin-gulf-resolution>

⁵¹ BASHA, NOVOSEJT, „*I made mistakes*“, *Robert McNamara's Vietnam War Policy, 1960-1968*, 164

⁵² BASHA, NOVOSEJT, „*I made mistakes*“, *Robert McNamara's Vietnam War Policy, 1960-1968*, 166.

⁵³ BASHA, NOVOSEJT, „*I made mistakes*“, *Robert McNamara's Vietnam War Policy, 1960-1968*, 221.

strane odlučnost Predsjednika da pobjedi rat, McNamara je znao da će rat biti dug. Želio je napustiti svoj položaj Ministra obrane, no ostao je u službi do 1968. Bio je vrlo lojalan predsjedniku Johnsonu. Do kraja svoje službe podupirao je rat, izostavljao svoje sumnje o budućnosti rata, i prešućivao relevantne informacije Kongresu čija je odgovornost bila brinuti o posljedicama sve veće predanosti SAD-a ratu u Vijetnamu.⁵⁴ Mnogi su ga smatrali jastrebom, no ispostavilo se da je McNamara bio podjednako jastreb koliko je bio i golub. Izgubivši podršku i lojalnost McNamare, predsjednik Johnson ostao je sam u provođenju svog cilja, uzrokujući nacionalnu katastrofu SAD-a.

Dolaskom na područje Južnog Vijetnama, američke kopnene snage težile su osvajanju sela koja su bila pod kontrolom njihovih neprijatelja, Viet Konga. Primjenjivali su razne načine borbe. Bombardirali su sela, provodili operacije „pretraži i uništi“ i prskali otrovne kemikalije preko džungla i usjeva uzrokujući patnje mnogih vijetnamskih seljaka.⁵⁵ Unatoč napadima brodova, aviona, tenkova, oružja, bomba i otrova, Viet Kong i dalje je uzvrćao snažnom mjerom zahvaljujući mudrosti, hrabrosti i strpljenju svojih vojnika.⁵⁶ Ho Chi Minhove postrojbe uz pomoć Viet Kongovih komunista napredovale su, suprotstavljale se zračnim snagama na zemlji i eliminirale američku vojsku s područja. Iako je već tada znao da ne može pobijediti rat u Vijetnamu, Johnson nije mogao SAD-u priuštiti poraz u tom ratu, s obzirom na veliku količinu potrošenih resursa i uložena novca.

5.1. Amerikanizacija rata u Vijetnamu od 1965. do 1968.

U objavljenim *Pentagonskim dokumentima*, bivši harvardski profesor prava i tadašnji asistent ministra obrane, John McNaughton, napravio je popis američkih prioriteta u Vijetnamu u postotcima. Prema njegovom određenju, najvažniji prioritet koji čini 70% je sprječavanje američkog poraza u SAD-u, 20% je održati južnovijetnamski teritorij izvan kontrole Kine, a 10% označava dopuštenje stanovnicima Južnog Vijetnama da uživaju u boljem i slobodnijem načinu života.⁵⁷ SAD je nastavio povećavati broj američkih vojnih trupa, provodeći amerikanizaciju rata. U rujnu 1967., Nguyen Van Thieu postao je novi predsjednik Saigona. Zastrašivao je stanovnike, dopuštao korupciju i nasilje protiv političkih neprijatelja u zamjenu za lojalnost. Američko vodstvo nije bilo zadovoljstvo novim vladarom, ali nastavili su ga podržavati i htjeli su stabilizirati njegov režim zato što su željeli pobjedu. SAD čvrsto se držala

⁵⁴ BASHA, NOVOSEJT, „I made mistakes“, *Robert McNamara's Vietnam War Policy, 1960-1968*, 220.

⁵⁵ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 145.

⁵⁶ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 145.

⁵⁷ STOESSINGER, *Why Nations Go To War*, 100.

svog cilja sve do 1968. kada je provedena *Tet ofenziva* koju je pokrenuo Sjeverni Vijetnam. Bilo je to iznenađenje za Južni Vijetnam kojim se namjeravalo utjecati na jače protivljenje vlasti u Saigonu. U ovoj ofenzivi komunisti su izgubili i pretrpjeli velike gubitke, što je uzrokovalo njihovo povlačenje. Ipak, ofenziva je bila šok za američku javnost koja je dotad bila uvjerena da je SAD blizu pobjede. Umjesto toga, uvjerali su se da su, nakon tri godine bombardiranja i žrtvovanja američkih vojnika, komunisti u prednosti.⁵⁸ Do 1968. godine, 20 000 američkih vojnika stradalo je u Vijetnamu, dok je broj stradalih sjevernih i južnih Vijetnamaca mnogo veći.⁵⁹ Američko je stanovništvo bilo sve više ogorčeno sa Predsjednikom, smatrajući ga najnižim od svih predsjednika. Protivili su se ratu na sve moguće načine, a najviše su zahtijevali prekid bombardiranja. Izgubivši kredibilitet, Lyndon Johnson 1968. godine zaustavio je operacije bombardiranja te se uskoro povukao s vlasti. Iste godine, u Chicagu su održani predsjednički izbori popraćeni jakim antiratnim prosvjedima na ulicama grada. Građani su bili nezadovoljni vlašću Demokrata i načinom kako su vodili rat u Vijetnamu. Zbog toga, umjesto demokratskog kandidata Huberta Humphreya, pobjedu na izborima odnio je republikanski kandidat Richard M. Nixon. Njegovim dolaskom na vlast, protivljenje ratu u Vijetnamu i antiratni pokret bili su na vrhuncu. Prema provedenim anketama, 60% Amerikanaca iskazalo je sudjelovanje u ratu velikom pogreškom, dok je 20% zagovaralo neposredno povlačenje američkih vojnih trupa.⁶⁰ Srećom, novi je Predsjednik obećao ostvariti želje svojih građana.

⁵⁸ STOESSINGER, *Why Nations Go To War*, 103.

⁵⁹ BASHA, NOVOSEJT, „*I made mistakes*“, *Robert McNamara's Vietnam War Policy, 1960-1968*, 220.

⁶⁰ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 77.

6. ANTIRATNI POKRET I ODJECI RATA U VIJETNAMU U AMERIČKOJ JAVNOSTI

Već u prve dvije godine, rat u Vijetnamu postao je američki rat.⁶¹ Američka je javnost u početku podupirala američku angažiranost u ratu, smatrajući je dobronamjernom. U 1950-tim i 1960-tim godinama, većina američkih građana podupirala je intervenciju i pomoć SAD-a u Južnom Vijetnamu, vjerujući da njihova vlada na taj način pokušava spriječiti širenje komunizma.⁶² Američko je vodstvo željelo rat u Vijetnamu držati podalje od javnosti, ali to nije bilo moguće. Ubrzo su prikazi brutalnih sukoba i bombardiranja te izvještaja nehumanosti američkih vojnika u Vijetnamu otvorili oči javnosti. Nezadovoljstvo je raslo stvarajući snažan antiratni pokret koji je promijenio tijek rata i sliku SAD-a u javnosti. Zahvaljujući izvještajima američkih medija o krvavim ratnim zločinima u Vijetnamu, javnost SAD-a protivila se nastavku rata.

Rat u Vijetnamu podijelio je stanovništvo SAD-a na dvije skupine s različitim stajalištima. Postojali su Jastrebovi i Golubovi.⁶³ Naziv termina preuzet je iz biblijskih priča o Noi i Velikom potopu. Golubovi su skupina koja predstavlja mir i protivi se ratu, dok su Jastrebovi predstavnici rata. U pitanju rata u Vijetnamu, dvije su se skupine snažno suprotstavile. Golubovi nisu podržavali upotrebu oružja i vojnog pritiska u rješavanju sporova, a Jastrebovi su tvrdili kako dovoljnom upotrebom nasilja SAD može pobijediti u ratu. Dvije skupine imale su i suprotna mišljenja kako bi rat trebao završiti. Jastrebovi su isključivo željeli pobjedu za SAD smatrajući rat odgovarajućim načinom za postizanje željenih ciljeva. S druge strane, primarni cilj Golubova bio je prekinuti ratno nasilje i izbjeći daljnje ratovanje.

Antiratni pokret u SAD-u razvijao se ponajviše zahvaljujući američkom tisku i novom tehnološkom izumu; televiziji. Rat u Vijetnamu nazivao se „Televizijski rat“.⁶⁴ Televizija je omogućila građanima uvid u ratne prizore koji se događaju u jugoistočnoj Aziji. Vijesti su utjecale na formiranje javnog mnijenja američkih građana te stvaranje sve jače opozicije. Radnici, umjetnici, glazbenici, obitelji poginulih vojnika, studenti, političari i novinari zajednički su se ujedinili protiv besmislenog rata u Vijetnamu. Već 1965. nastalo je 30

⁶¹ STOESENGER, *Why Nations Go To War*, 99.

⁶² ENCYCLOPEDIA, *The American Antiwar Movement*, <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/american-antiwar-movement>

⁶³ ENCYCLOPEDIA, *Doves and hawks*, <https://www.encyclopedia.com/history/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/doves-and-hawks>

⁶⁴ HUIĆ, Anja, *Odjeci Vijetnamskog rata u američkoj javnosti*, 13.

antiratnih organizacija, od kojih se većina grupirala u organizaciju *Nacionalni koordinacijski odbor za okončanje rata u Vijetnamu*.⁶⁵

6.1. Studentski antiratni pokret i pokret za građanska prava

Najvažniju ulogu imali su studentski pokret i pokret za građanska prava, predvođen Martinom Lutherom Kingom, Jr. Sveučilišni profesori na kampusima diljem SAD-a organizirali su za studente predavanja o ratu u Vijetnamu. Kao posljedica toga, razvila se jedna od ključnih antiratnih studentskih grupa; *Students for a Democratic Society* (SDS). Grupa je aktivno djelovala nastojeći se izboriti za građanska prava afričkih Amerikanaca, zabranu regrutacije novih vojnika te povlačenje američkih trupa iz Vijetnama. Organizirali su najveći antiratni protest u Washingtonu 1965., koji je privukao čak 20 000 sljedbenika. Studentski antiratni pokret postao je vrlo popularan. Od 71 studentskog prosvjeda održanih na 62 sveučilišta, 27 protestiralo je protiv korporacija *Dow Chemical*, nalažu podaci *Nacionalne udruge studenata*. Radilo se o korporaciji koja je za potrebe rata proizvodila napalm. Napalm se koristio protiv vojnika, civila i krajolika u Vijetnamu, uzrokujući katastrofalne posljedice.⁶⁶

Prema rezultatima istraživanja provedenih 1969. godine, najmanje 215 000 studenata sudjelovalo je u sveučilišnim prosvjedima, oko 950 bilo je privremeno isključeno ili izbačeno sa studija, a 3652 studenta bila su uhićena.⁶⁷ Sukladno studentskom pokretu, razvile su se mnoge društvene organizacije i društva koja su se protestima i političkim pokretima protivila ratu u Vijetnamu. Među njima, 1960-tih godina nastao je i *hippie* pokret. *Hippie* kultura obuhvaćala je američku mladež koja se protivila konvencionalnoj kulturi te između ostalog, zalagala prekid rata u Vijetnamu. Zagovarali su mir i ljubav, sudjelovali u prosvjedima i marševima, no nikada nisu bili politički aktivni. Nadalje, drugi ključan pokret koji je djelovao sukladno studentskom bio je pokret za građanska prava kojeg je vodio Martin Luther King, Jr.

U razdoblju rata u Vijetnamu, SAD je bila teško pogođena rasnom diskriminacijom, segregacijom i borbom crnaca za ostvarenje građanskih prava. Ljudi su bili podijeljeni na bijelu i crnu rasu. Svaka rasa imala je zasebne zakone u kojima se crna rasa smatrala manje vrijednom i nedostojnom bijele rase, definirajući je tako podređenom rasom u Americi. Jedina tadašnja prilika za crnce da dobiju zasluženo poštovanje bio je odlazak u vojsku. Iz tog razloga, oko

⁶⁵ ENCYCLOPEDIA, *The American Antiwar Movement*, <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/american-antiwar-movement>

⁶⁶ HUIĆ, Anja, *Odjeci Vijetnamskog rata u američkoj javnosti*, 17.

⁶⁷ HUIĆ, Anja, *Odjeci Vijetnamskog rata u američkoj javnosti*, 17.

14% vojnika poslanih u rat bio je afričko-američkog podrijetla.⁶⁸ Afroamerikanci javljali su se u američku vojsku kako bi primili vojnu obuku i stvorili temelje svojoj karijeri koju im tadašnje američko društvo nije željelo omogućiti. U Vijetnamu zajednički su surađivali sa bijelcima sve dok i tamo nije nastupila diskriminacija. Ministar obrane, McNamara pokrenuo je 1966. *Projekt 100,000* nakon kojeg je zavladao diskriminirajući val crne rase. Projekt je osmišljen s namjerom da potakne siromašne i neobrazovane crnce da pristupe vojsci, snižavajući kriterij i nudeći posebnu programsku obuku.⁶⁹ U nadi da će steći korisno iskustvo i vještine, veliki se broj crnaca prijavio, a od 1966. do 1968. više od 40% primljeno je u vojsku. Uskoro, *Projekt 100,000* ukinuo je program specijalne obuke, što je crnce ostavilo nekvalificiranima i podređenima bijelcima. Dodijeljeni su im sitni i nevažni zadaci te opasne vojne dužnosti, u kojima je mnogo crnaca ubijeno ili ranjeno. Sukladno tome, oni koji su bili sposobni i vješti u svojim dužnostima, nikada nisu bili unaprijeđeni. Vojni pravosudni sustav oštrije je kažnjavao crne nego bijele vojnike za zločine počinjene tijekom vojne službe.⁷⁰ Nepoštenom diskriminacijom, ogorčenost crne rase je rasla. Konačno, u 1960-tim godinama, crnci su počeli zagovarati svoja građanska prava u američkom društvu.

Najznačajniji korak u zagovaranju građanskih prava te ujedno, suprotstavljanju ratu u Vijetnamu, napravio je Martin Luther King, Jr. koji je od 1966. godine aktivno širio svoj cilj javnim pripovijestima i antiratnim demonstracijama. Smatrao je da je dužnost Amerikanaca protestirati protiv rata. Zagovarao je miran otpor, bez primjene nasilja. Poticao je protestne marševe za građanska prava te usmjerio Afroamerikance protiv korištenja nasilja u borbi za jednakost. Isto tako, spominjao je američke zločine i razaranja Južnog Vijetnama te uništavanje vijetnamske tradicije i kulture što je okrenulo Južnovijetnamce protiv Amerikanaca. Povezujući u svojim govorima borbu za građanska prava i opoziciju prema ratu u Vijetnamu, King je proširio antiratni osjećaj kroz borbu za građanska prava.⁷¹ Time je potaknuo sljedbenike da se počnu javno boriti protiv nejednakosti i čvrsto zagovarati ograničenje diskriminacije u društvu.

Američki antiratni pokret jačao je iz godine u godinu. Broj zagovaratelja antiratnog pokreta rastao je zajedno sa sve većim brojem protesta diljem SAD-a. S obzirom na veliku popularnost, mediji su češće obavještavali o ratu, protestima i sličnim događajima. Važno je istaknuti događaj iz 1968. godine koji je povećao protivljenje ratu. Radi se o masakru koji su počinili američki vojnici u selu My Lai. U potrazi za neprijateljskom vojskom, ubili su mnogo starih

⁶⁸ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 25.

⁶⁹ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 26.

⁷⁰ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 27.

⁷¹ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 38.

ljudi, žene i djecu natjeravši ih u jamu gdje su nasmrtno streljani. Jedan od glavnih američkih časnika optuženih za ovaj zločin, bio je William Calley. Iako je bio osuđen na doživotni zatvor, predsjednik Nixon poštudio ga je i odredio mu samo tri godine kućnog pritvora. Njegova su djela u američkoj javnosti opravdana kao „nužnost u borbi protiv komunista.“⁷² Još jedan ključni događaj koji je pridonio nepopularnosti rata bilo je objavljivanje *Pentagonskih dokumenata* koji su šokirali javnost. Daniel Ellsberg iz korporacije *Research and Development* (RAND) koja se bavila tajnim istraživanjima za američku vladu, surađivao je s Ministarstvom obrane, odnosno Pentagonom, u svrhu pisanja povijesti rata u Vijetnamu.⁷³ Uz pomoć bivšeg zaposlenika korporacija RAND, Anthony Russo, Ellsberg je odlučio učiniti taj dokument od 7 000 stranica javnim. Zajedno sa Russoem, umnožio je dokument i poslao kongresmenima te 1971. predao dokument *New York Timesu* koji je javnosti objavio određene dijelove, poznate pod nazivom *Pentagonski dokumenti*. Dokumenti su sadržavali informacije, istine i laži o ratu.⁷⁴ Nakon što su ti dokumenti objavljeni, javnost je smatrala kako je vrijeme da se rat u Vijetnamu okonča.

Antiratni pokret u Americi snažno je utjecao na buđenje javnosti. Američki građani više nisu u potpunosti vjerovali odlukama vlade. Naučili su preispitivati, sumnjati i provjeravati rad medija, sveučilišta, vojske, vlade i ostalih relevantnih državnih institucija. Sukladno tome, američko vodstvo uvjeralo se da ne može zavaravati svoju naciju i tajiti važne informacije koje javnost zaslužuje znati. Shvatilo je antiratni pokret znakom nezadovoljstva, gubitka podrške građana i socijalne stabilnosti.

⁷² HUIĆ, Anja, *Odjeci Vijetnamskog rata u američkoj javnosti*, 12.

⁷³ HUIĆ, Anja, *Odjeci Vijetnamskog rata u američkoj javnosti*, 13.

⁷⁴ HUIĆ, Anja, *Odjeci Vijetnamskog rata u američkoj javnosti*, 13.

7. NEZADOVOLJSTVO AMERIČKIH VOJNIKA U RATU U VIJETNAMU

Američkim je vojnicima rat u Vijetnamu bio strahovito iskustvo. Područje na kojem su ratovali bilo je drugačije od onog na što su navikli. Djelovali su na nesigurnom terenu gdje su prevladavale džungle, nizine i planine koje su uvelike otežavale ratovanje.⁷⁵ Poteškoće su im zadavale vrućine te česta razdoblja jakih vjetrova i kiše. Način ratovanja bio im je stran s obzirom na komunističke gerilske akcije i terorističke aktivnosti, koji su svakodnevno napadali iz zasjeda sa snajperima, eksplozivima i drugim smrtonosnim sredstvima, ubijajući i otimajući ljude te stvarajući tako raznovrsne opasne zamke za svoje protivnike. Osim toga, gerilci su imali pomoć farmera, mladih žena i djece koji su špijunirali američke trupe i postavljali im klopke.⁷⁶ Američka vojska i južnovijetnamske vojne jedinice nastojale su osvojiti neka sela, pridobiti povjerenje seljaka i zaustaviti dolazak Viet Konga. Oko sela postavljali su ograde, metalne žice i slične stvari kako bi formirali okruženi zaselak i zaštitili ga od dolaska neprijatelja. Ova taktika nije obeshrabrila gerilce koji su svejedno pronašli ulazak u sela.

Brutalni i okrutni ratni zločini bili su stalno prisutni u ratu između Amerikanaca, Južnog Vijetnama i komunističkih jedinica. Nemilosrdan rat loše je utjecao na emocije i moral mnogih američkih vojnika. Uzimajući u obzir da je prosječna dob američkih vojnika u ratu bila 19 godina, nije iznenađujuće da su bili fizički i psihički iscrpljeni. U ovom kontekstu, važno je spomenuti i tisuće zatvorenika koji su tijekom rata bili zarobljeni i mučeni od strane neprijatelja. Prema Ženevskim konvencijama, postoje norme koje određuju da svaki zatvorenik rata mora primiti hranu, sklonište i medicinsku pomoć.⁷⁷ Ova se pravila nisu poštivala u zatvorima Južnog i Sjevernog Vijetnama. Zatvorenici rata u Vijetnamu pretrpjeli su nasilje, mučenje i horor u skloništima bez hrane i medicinske pomoći. Američkim vojnicima pružen je najgori tretman zato što su smatrani ključnim neprijateljem. Zaključani u vlažnim i mračnim ćelijama, zatvorenici su živjeli sa miševima, komarcima i štakorima. Nisu smjeli razgovarati sa zatvorenicima iz drugih ćelija. Mnogi su oboljeli od različitih bolesti zahvaljujući zagađenoj vodi, pokvarenoj hrani i nedostatku medicinske pomoći. Uz to, kamp Sjevernog Vijetnama konstantno je provodio nasilje i mučio zatvorenike u nadi da će priznati tajne informacije o bitkama i napadima ili ono najvažnije, priznati američke ratne zločine pred kamerom i potpisati izvještaje u kojima se osuđuje SAD-ova angažiranost u ratu. Komunisti su smatrali da takvim

⁷⁵ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 147.

⁷⁶ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 150.

⁷⁷ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 148.

priznanjima mogu pridobiti više sljedbenika u borbi protiv američke prisutnosti u Vijetnamu. Mnogi su zatvorenici posustali i napravili ono što se od njih tražilo. Kasnije kada ih se optužilo za teror i mučenje zatvorenika, komunisti nisu željeli priznati zločine. Tek kada su im predstavljeni dokazi, opravdavali su svoje zločine govoreći da su zarobljeni Amerikanci bili ratni zločinci, a ne zatvorenici rata, te prema tome nisu bili obvezni primijeniti norme Ženevskih konvencija o brizi zatvorenika. 1969. godine sistem nasilja i mučenja nad američkim zatvorenicima promijenio se. Mnogi smatraju da je promjena postignuta nakon smrti Ho Chi Minha koji je umro iste godine. Kvaliteta hrane, skloništa i medicinske pomoći se poboljšala, a komunikacija između zatvorenika konačno se dopustila.

Nakon što je postignut mir s Vijetnamom 1973. godine, svi američki vojnici, uključujući i zatvorenike u Sjevernom Vijetnamu, poslani su kući. Međutim, tada se pojavilo pitanje o kojem se i danas raspravlja, a riječ je o tome jesu li uistinu svi zatvorenici pušteni i vraćeni u SAD. Nastala je polemika *Missing in Action* (MIA), a odnosi se na sve nestale američke zatvorenike iz rata u Vijetnamu. Ratni veterani i obitelji izgubljenih vojnika ujedinili su se u tvrdnji da postoje vojnici koji nakon mira nisu pušteni iz zatočeništva. Aktivisti koji su radili za MIA-u koristili su fotografije i izjave svjedoka kako bi dokazali istinu te okrivili američku vladu da taji informacije o nestalim vojnicima. Na zahtjev mnogih, američka je vlada provela istrage kako bi utvrdila postoje li vojnici koji su još uvijek u zatočeništvu Sjevernog Vijetnama. Postojao je veliki broj nestalih vojnika za koje se nije moglo saznati jesu li ubijeni, nestali, zatočeni ili slično. Potražnja njihovih tijela nisu se mogla organizirati sve do 1990-tih godina kada je napetost Vijetnama i SAD počela popuštati. Kako bi obnovio odnose sa SAD-om, Vijetnam je otvorio ratne zapise i surađivao s Amerikancima u potrazi nestalih američkih vojnika izgubljenih u Indokini. U nekoliko godina potrage samo je jedan američkih vojnik, označen kao nestali u akciji, pronađen živ. Riječ je od Robertu Garwoodu koji je bio zarobljen u Sjevernom Vijetnamu 1965. godine, a za kojeg je MIA organizacija kasnije tvrdila da je prešao na stranu komunista 1967. i surađivao sa njima do završetka rata.⁷⁸ Vratio se u SAD 1979., smatran izdajicom domovine.

⁷⁸ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 196

8. VIJETNAMIZACIJA RATA I POVLAČENJE AMERIČKIH VOJNIH TRUPA

Suočen sa velikim nezadovoljstvom američke javnosti i neuspjehom američkih snaga u Vijetnamu, Nixon je odlučio okončati rat. Njegov cilj bio je ostvariti častan mir u Vijetnamu. Namjeravao je povući američke trupe te ujedno osnažiti južnovijetnamsku vladu i vojsku kako bi se samostalno mogli boriti protiv komunista. Taj je proces nazvao *vijetnamizacija*. Predsjednik Saigona, Nguyen Van Thieu, nije bio upućen u plan Nixonove vijetnamizacije. Nixon se sa njime nije konzultirao prije nego je javno objavio svoj plan. To je odalo dojam da vijetnamizacija teži ograničenju američke angažiranosti u Vijetnamu umjesto postizanja općeg mira i završetka rata Sjevera i Juga.⁷⁹

U srpnju 1969. godine, predstavio je plan *Nixonova doktrina*, prema kojoj je odlučio promijeniti buduće uplitanje SAD-a u inozemne sukobe. Od sada će SAD pružati samo ekonomsku i vojnu pomoć umjesto aktivnog vojnog djelovanja.⁸⁰ Već 1969. godine povukao je 25 000 vojnika od 500 000 prisutnih američkih vojnih jedinica iz Vijetnama i pokrenuo mirovne pregovore u Parizu sa službenicima Sjevernog Vijetnama. Mnogo je stanovnika bilo ohrabreno Nixonovim obećanjima, što je smirilo prosvjednike. No, kada se broj stradalih američkih vojnika u Vijetnamu nastavio povećavati, ljudi su se pobunili da Nixon sporo ostvaruje svoj cilj. Nixon se zatim obratio naciji izvođeci poznati govor *Tiha većina*. Objasnio je kako bi instantno povlačenje vojnika naštetilo Južnom Vijetnamu, američkoj reputaciji i mogućnosti postizanja svjetskog mira.⁸¹ U ovom se govoru posebice obratio većini stanovnika za koje je smatrao da tiho podržava njegov plan vijetnamizacije i upozorio manjinu koja mu se javno suprotstavljala. Nakon održanog govora njegova popularnost se povećala i prebacila pozornost građana sa rata na kritiziranje antiratnih aktivista.

Iako je imao dobronamjerne ciljeve, Nixon nije u svojim odlukama pošteno postupao. U proljeće 1970. godine odobrio je napad američkih vojnih trupa na neutralnu Kambodžu. Tvrdio je da su tamo pozicionirane baze i opskrbne stanice komunista. Smatrao je da će invazija natjerati komuniste na postizanje mirovnih pregovora i smanjiti pritisak na Južni Vijetnam. Napad na Kambodžu izazvao je veliko negodovanje. Američka je javnost invaziju smatrala početkom, odnosno produžetkom rata. Napad je uzrokovao veliki broj protesta diljem zemlje,

⁷⁹ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 82.

⁸⁰ STOESSINGER, *Why Nations Go To War*, 108.

⁸¹ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 81.

ali najveći se dogodio na kampusu Kent sveučilišta u Ohiju gdje su okupljeni studenti zajednički stali u znak protesta. Četiri su studenta smrtno stradala, a devet ih je ozlijeđeno nakon što je Nacionalna garda pucala u njih.⁸² Demonstracije na Sveučilištu Kent razočarale su građane i ostale zapamćene kao jedan od najgorih prosvjeda u povijesti američkog antiratnog pokreta.

Broj američkih vojnih jedinica prisutnih u Vijetnamu 1969. pao je na 475 000, 1970. na 335 000, a do kraja 1971. iznosio je 157 000 vojnih jedinica.⁸³ Kako bi spriječili Nixona u pokušaju vraćanja američkih vojnika u Vijetnam, Kongres je ukinuo *Tonkinšku rezoluciju* i donio *Rezoluciju ratnih sila*. Prema Rezoluciji, predsjednik je morao tražiti pristanak Kongresa za slanje vojnika u Vijetnam. Nixon se protivio ovoj Rezoluciji, smatrajući da na taj način Kongres ograničava njegove predsjedničke ovlasti. Godine 1972. Richard M. Nixon pobijedio je predsjedničke izbore i započeo svoj drugi mandat kao američki predsjednik. U toj godini odobrio je nekoliko teških operacija bombardiranja kako bi nakraju Sjever morao pristati na mirovne pregovore. U ožujku 1972., naredio je veliku ofenzivu tenkova i topništva i izvršio najveći napad od *Tet ofenzive* iz 1968.⁸⁴

Sporazum Sjevera i Juga postignut je u siječnju 1973. godine u Parizu. Potpisivanjem Pariških mirovnih ugovora, obje su se strane obvezale na povlačenje svih američkih trupa i vojnih savjetnika, izmjenu zatvorenika, dogovor Sjevera i Juga o nacionalnim izborima, novim nadzornim strojevima i povlačenju svih stranih trupa iz Laosa i Kambodže.⁸⁵ Vlada Saigona predala je 26 880 zatvorenika Sjeveru, dok je Sjever predao 5 336 južnovijetnamskih zatočenika.⁸⁶ Nakon toga, SAD-u je isporučen 591 američki zatvorenik. U Vijetnamu je ostalo još 20 000 američkih vojnih jedinica koje su služile kao savjetnici južnovijetnamske vojske. 1974. godine Richard M. Nixon povukao se sa položaja predsjednika zbog optužbe za aferu *Watergate*, nakon koje je izgubio svu čast i ugled među nacijom. Na saslušanju *Watergate* afere, između ostalog optužen je i za više od 3 500 autoriziranih invazija američkih B-52s u 1969. i 1970. godini koji su ispustili oko 100 000 tona bomba na Kambodžu i Laos.⁸⁷

Iako su se američke snage 1973. povukle, rat između Saigona i Hanoi nastavio se do 1975. godine kada je Sjeverni Vijetnam uspostavio kontrolu nad cijelom zemljom.⁸⁸ Nastala je

⁸² HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 100.

⁸³ ENCYCLOPEDIA, *The American Antiwar Movement*, <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/american-antiwar-movement>

⁸⁴ STOEßINGER, *Why Nations Go To war*, 108.

⁸⁵ STOEßINGER, *Why Nations Go To war*, 110.

⁸⁶ HILLSTROM, *Vietnam war: Primary Sources*, 191.

⁸⁷ STOEßINGER, *Why Nations Go To War*, 108.

⁸⁸ *Američka povijest: Kratki prikaz*, Informativna agencija SAD, 312.

Socijalistička Republika Vijetnam koja je ujedinila dva dijela države i uspostavila komunistički režim. Nekadašnje središte Južnog Vijetnama, Saigon, preimenovan je u Ho Chi Minh City. Nova komunistička vlada preuzela je kontrolu nad svim stanovnicima ukinuvši privatno vlasništvo. U Kambodži je došlo do promjene vlasti. Komunistički pobunjenici, predvođeni Khmerom Rougeom, napali su glavni grad Phnom Penh i zbacili predsjednika Lon Nola. Nakon dolaska komunista na vlast, jedan milijun stanovnika bilo je ubijeno. Dotadašnje društvo bilo je izbrisano, a gradovi napušteni. Novac, plaće i trgovanje bile su ukinute, a kontakt sa vanjskim svijetom i prelazak u druge države bio je zabranjen. Nakon odlaska Amerikanaca, svi sukobi koji su se odvijali na prostoru Indokine bili su vođeni između komunista. Početni i glavni cilj rata u Vijetnamu zaboravljen je.

Rat u Vijetnamu zauvijek će ostati veliki dio američke povijesti. Sudjelovanjem u ratu, SAD je potrošila više od 150 milijardi dolara te izgubila 58 000 života. Pokrenula je brojne polemike društva i izgubila povjerenje svoje nacije. Kako bi odala odgovarajuću počast svim američkim regrutiranim vojnicima koji su se borili u Vijetnamu, 1982. otvoren je Memorijalni centar veterana rata u Vijetnamu u Washingtonu, D.C.

9. ZAKLJUČAK

Rat u Vijetnamu bio je krvav, brutalan i žestok sukob između dvije podijeljene strane zemlje suprotnih ideologija. Isto tako, bio je jedna od najvećih pogrešaka američkog vodstva. Nakon godina sukoba i ratnih zločina, Amerikanci nisu bili ni blizu ostvarenja svog cilja. Unatoč velikim financijskim i vojnim ulaganjima, američki predsjednici Dwight D. Eisenhower, John F. Kennedy, Lyndon B. Johnson i Richard M. Nixon, nisu uspjeli pobijediti rat. Umjesto pobjede, nanijeli su Vijetnancima mnogo štete. Operacijama bombardiranja i ostalim oružanim sukobima uzrokovali su štetu zemlje, gradova i sela. Počinili su mnoge ratne zločine i ubili veliki broj nedužnih Vijetnamaca. Razočarali su američku javnost uzrokujući antiratne prosvjede i demonstracije diljem zemlje. Američka nacija više nije vjerovala svom vodstvu i smatrala američko uplitanje u rat u Vijetnamu nepotrebnim te ujedno nemoralnim činom. Američki vojnici koji su regrutirani na područje Vijetnama kako bi se borili za američki cilj, ranjeni su, ubijeni ili mučeni u zatočeništvima Sjevernog Vijetnama. Trpjeli su teror za rat koji nije bio njihov.

S druge strane, komunistička strana htjela je stati na kraj kolonijalističkom razdoblju, osloboditi se kolonijalista i uspostaviti slobodnu, neovisnu državu Vijetnam. U tome su je prvo sprječavali Francuzi, zatim Amerikanci. Komunistička vojska bila je uporna i snalažljiva u porazu Južnog Vijetnama i protjerivanju Amerikanaca. Imala je potporu južnovijetnamske gerilske vojske Viet Kong koja se također protivila utjecaju SAD-a u njihovoj zemlji. Gerilskim načinom ratovanja, komunistička vojska iznova je iznenađivala američku vojsku zadajući joj velike gubitke. Nikako nije htjela dopustiti da Vijetnam još jednom u svojoj povijesti postane kolonija.

Unatoč većem broju američkih vojnih trupa, konstantnim zračnim i kopnenim napadima te bombardiranjem područja Sjevernog Vijetnama, gerilci su bili uspješniji. Bili su toliko uporni u svom cilju oslobađanja, da su bili spremni umrijeti za svoju zemlju. Naposljetku, njihova se upornost isplatila. SAD je znala već u početnim godinama rata da neće odnijeti pobjedu, no nastavila je sa slanjem vojnika u Vijetnam i bombardiranjem zemlje u nadi da će se komunisti ipak slomiti. 1973. godine, Pariškim mirovnim ugovorom, Amerikanci su se povukli sa područja Indokine. Rat Sjevera i Juga nastavio se do 1975. kada je komunistička strana zauzela potpunu kontrolu i utemeljila zemlju komunističkog društveno-političkog uređenja.

10. LITERATURA

1. HILLSTROM, Kevin (2001.) *Vietnam war: Primary Sources*, UXL, Sjedinjene Američke Države.
2. Encyclopedia, *Doves and Hawks* <https://www.encyclopedia.com/history/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/doves-and-hawks>
3. Encyclopedia, *The American Antiwar Movement* <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/american-antiwar-movement>
4. Encyclopedia, *The Indochina war (1946-54)* <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/indochina-war-1946-54>
5. Encyclopedia, *Tonkin Gulf Resolution* <https://www.encyclopedia.com/history/united-states-and-canada/us-history/tonkin-gulf-resolution>
6. HUIĆ, Anja (2019.) *Odjeci Vijetnamskog rata u američkoj javnosti*, Završni rad, Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek.
7. SELLERS, Charles, MAY, Henry, McMILLEN, Neil R. (1996.) *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, Barbat, Zagreb.
8. *Američka povijest: Kratki prikaz*, Informativna agencija SAD.
9. STOESSINGER, John G. (1985.) *Why Nations Go To War*, St. Martin's Press, 4. izdanje, New York.
10. *The Vietnam War: The Definitive Illustrated History* (2017.), DK Publishing, New York.
11. BASHA, Aurelie, NOVOSEJT (2019.) „*I made mistakes*“, *Robert McNamara's Vietnam War Policy, 1960-1968*, Cambridge University Press.